

THE SWEDISH WATER HOUSE

i samarbete med Svenskt Vatten

www.swedishwaterhouse.se www.svensktvatten.se

2008 FN:s International Year of Sanitation

Omvandlingsområden

utmaningar inom avlopp och miljö i Sverige

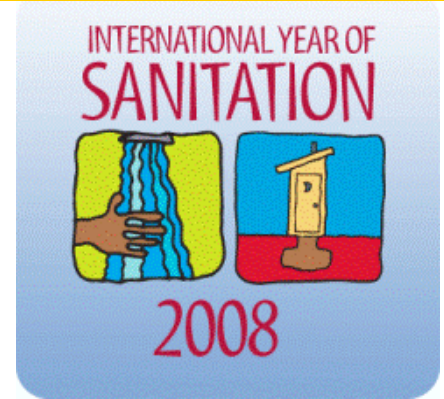
Seminarium måndagen den 21 januari 2008 klockan 9.30-15.30, Södra Paviljongen, Centralplan 3, Stockholm

2008 har FN proklamerat som "International Year of Sanitation". Syftet är att uppmärksamma det faktum att miljontals människor saknar godtagbara sanitära förhållanden och att utvecklingen mot bättre förhållande måste påskyndas. Under 2008 ska bland annat vikten av personlig hygien, hushållens behov samt fungerande avloppsvattenhantering belysas.

I utvecklingsländer har frågan om sanitet oftast fokus på individnivå, dvs på förbättrad hälsa och personlig hygien. De svenska utmaningarna handlar däremot framför allt om den omgivande miljön, både ur ett lokalt och ett regional perspektiv, samt om långsiktig hushållning av resurser.

I Sverige har vi under 150 år arbetat systematiskt med frågor kring vatten, avlopp och miljö. Stor kunskap och erfarenhet har byggts upp och många problem har lösts. Fortfarande återstår dock en hel del att göra.

Detta seminarium syftar till att belysa några av de utmaningar som många svenska kustkommuner står inför. På vilka sätt kan vi arbeta för att åstadkomma god sanitet och bra vattenmiljö i våra växande omvandlingsområden? Hur kan svensk kompetens tas tillvara i det internationella samarbetet?

Millenni mål 7 - skapa en miljömässigt hållbar utveckling i världen!

År 2015 ska andelen människor som saknar tillgång till rent dricksvatten och sanitet ha halverats. Dessutom ska livsvillkoren för minst 100 miljoner människor som lever i slumområden ha förbättrats avsevärt till 2020.

Detta seminarium kommer att fokusera på ett antal frågor:

1. Omvandlingsområden – högaktuellt avlopps- och miljöproblem i Sverige
2. Hur vill en svensk vattenmyndighet arbeta med vattenförvaltning och avloppsvatten
3. FN:s International Year of Sanitation 2008 – Svenska VA-verkens kompetens behövs internationellt

THE SWEDISH WATER HOUSE

i samarbete med Svenskt Vatten

www.swedishwaterhouse.se www.svensktvatten.se

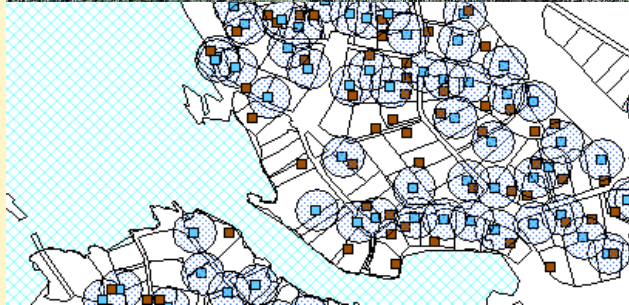
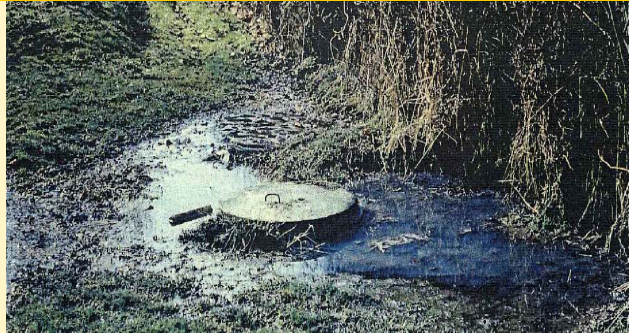
2008 FN:s International Year of Sanitation

Omvandlingsområden

utmaningar inom avlopp och miljö i Sverige

Seminarium måndagen den 21 januari 2008 klockan 9.30-15.30, Södra Paviljongen, Centralplan 3, Stockholm

9.30-10.00	Kaffe
10.00-10.30	Välkommen <i>Karin Lexén, Project Director, SWH</i>
	Millenniemalet och FN:s International Year of Sanitation <i>Anna Norström, SWH</i>
10.30-10.50	Omvandlingsområden - Vi har en del kvar att göra i Sverige <i>Anders Finnson, Svenskt Vatten</i>
10.50-11.30	Handbok om VA i omvandlingsområden <i>Krister Törneke, Tyréns och Mats Johansson, Verna</i>
11.30-12.00	Diskussion, moderator Karin Lexén
12.00-13.15	Lunch
13.15-13.40	Omvandlingsområden - Ett exempel på kommunal strategi <i>Lars Fladvad, Värmdö Kommun</i>
13.40-14.10	Vattenförvaltning och avloppsvatten <i>Lennart Sorby, Vattenmyndigheten Norra Östersjön</i>
14.10-14.30	VA-verkens kompetens behövs internationellt - SIDA har ett förslag <i>Brita Forsberg, Svenska Nationalkommittén för Vatten, NKV</i>
14.30-15.15	Diskussion, moderator Anders Finnson
15.15	Kaffe med eftersnack

Anmälan sker genom att skicka följande uppgifter via e-post till anna@swedishwaterhouse.se SENAST måndag den 14 januari 2008.

Namn, E-post, Organisation, Adress, Önskemål om specialkost (vegetariskt, ev allergier)

Seminarieret är kostnadsfritt men det är viktigt för oss att få din anmälan snarast. Om du efter anmälan ej kan närvara ber vi dig avanmäla dig senast den 14 januari eftersom vi annars tyvärr måste fakturera kostnaden till dig (500 kr).

2008 FN:s International Year of Sanitation
**Omvandlingsområden –
utmaningar inom avlopp och miljö i Sverige**

Stockholm, 21 januari 2008

Karin Lexén hälsade välkomna till seminariet och poängterade att VA i omvandlingsområden har varit i TV:s Rapport nyligen. Förmodligen kommer frågan att vara bevakad av media i Sverige under en tid framöver. Samtidigt är avloppsfrågan globalt stor och det finns mycket att göra för svenskt VA-kunnande. Swedish Water House är framför allt inriktade på de internationella frågorna och att samla den svenska resursbasen.

Anna Norström gav en introduktion om FN:s International Year of Sanitation 2008. Detta år initierades till följd av att millenniemålen inte uppfylldes så snabbt som man önskade. Två delmål som man ligger långt från måluppfyllelse är: "Halvera andelen människor som saknar tillgång till vatten och sanitet 2015" och "Förbättra förhållandena för minst 100 miljoner människor som bor i slumområden till år 2020". En viktig fråga är bristen på tillgång till toaletter, vilket bl.a. innebär stora problem med hälsa och hygien samt begränsar kvinnor att delta på lika villkor vad gäller skola och arbete.

En fråga ställdes om hur information om millenniemålen följs upp, och vem som samlar in informationen? Svaret var att varje lands regering har i uppgift att samla in informationen om respektive land. Erfarenheten är dock att det finns brister i detta arbete. Nästa avstämning av millenniemålen görs på CSD 16-mötet (FN:s Commission on Sustainable Development) i New York i maj 2008.

Anders Finnson visade bilder på avrinningsområdena i EU. Merparten av dessa är internationella dvs. går över nationsgränser. Detta är bakgrunden till ramdirektivet för vatten. För att uppnå god status behövs gränsöverskridande arbete. Östersjön är ett stort avrinningsområde där det bor 85 miljoner människor. I Sverige finns fem distrikt med var sin vattenmyndighet. De viktigaste miljömålen för VA-sektorn är Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet och God bebyggd miljö.

I omvandlingsområden bor två grupper: barnfamiljer och pensionärer. Problemen är ökade nitrathalter, övergödning samt bakterier och virus. De totala utsläppen av fosfor från enskilda avlopp är högre än de totala utsläppen från de kommunala reningsverken. VA-verken har en viktig roll i ramdirektivet för vatten. Enligt VAS-rådets rapport kommer det år 2030 vara 5% enskilda avlopp i Stockholms län. 19 av 26 kommuner i länet har problem med VA i omvandlingsområden. Hur bör man arbeta vidare? Miljömålen och ramdirektivet för vatten bör vara verktygen.

Krister Törneke och **Mats Johansson** berättade om Handbok för VA i omvandlingsområden. Utgångspunkten i handboken är hållbar utveckling. Det finns dock inga universallösningar, utan man måste välja efter naturens och samhällets förutsättningar. Handboken ger inte färdiga lösningar. Handbokens huvudteser är:

- 1) Fatta ett strategiskt beslut så tidigt som möjligt. Det bör vara ett politiskt beslut,
- 2) VA-planera i hela kommunen (i och utanför verksamhetsområden),
- 3) Tekniken är inte problemet – det finns tekniska lösningar.

Mats talade om aktörsperspektivet och poängterade att kommunen har råddighet, men många förvaltningar är berörda och det krävs politisk förankring och resurser. Vägen från problem till fungerande lösningar går via integrering av olika kommunala processer. Idag sker VA-planering enligt Vattentjänstlagen av den tekniska sidan, planering enligt PBL av plankontoret och tillsyn enligt Miljöbalken av miljökontoret. Allt detta bör koordineras ihop. Strategiska områden att arbeta med är 1) Information och kommunikation, 2) Samverkan inom kommunen, 3) Formulering av krav, policys och måldokument, 4) verktyg för planering

Krister talade om förutsättningarna för att välja lösning. Det gäller att sortera alternativen. Anslutning till centralt system får en särställning om detta är möjligt. I övrigt måste man fråga sig: Vilka lösningar är möjliga? Vilka är lämpliga? Det är viktigt att skilja på teknisk lösning och organisation/ansvar.

Råd till VA-planerare:

- Först
- Arbeta förvaltningsövergripande
  - Fokusera på planeringsprocessen
  - Bestäm vad ni vill nå med planen
- Sedan:
- Använd hela verktyglådan
  - Arbeta proaktivt
  - Förankra

Under diskussionen innan lunch lyftes bl.a. följande punkter:

- VA-branschen tycker att politiker är oinsatta men det är tjänstemännens uppgift att ge underlag
- Vattenförsörjningen är mer i media än avlopp
- Miljö och hälsa är undantryckta. Svårt att få gehör. Frågan måste lyftas
- Hur kan man förklara att det är viktigt att arbeta aktivt med omvandlingsområden? Billigare nu. Dyrare att åtgärda snare.
- Goda exempel på VA-planer finns i Värmdö, Alingsås (VA-strategi) och Gotland
- Saknas stöd åt fastighetsägare
- Avfallssektorn med uppgift att ta hand om VA-systemens restprodukter saknas i planprocessen om VA i omvandlingsområden.
- Finns mycket kunskap i kommunerna. Informera och kommunicera! Samverka! Lägg ett brett perspektiv!

Lars Fladvad poängterade att avlopp är en livsstilsfråga men att lösningar måste utgå ifrån de lokala förutsättningarna. Man får ordna kretslopp där man är. Det finns olika typer i alla områden, nybyggarna vill ha nytt samtidigt som de som bott länge vill ha det som är. Detaljplanering tar lång tid, ca 1.5 år. Har man olika problembild kan man aldrig komma till EN lösning. I området i Värmdö där de centrala ledningarna finns kopplar ändå inte folk in sig på systemet. Vems är ansvaret? Den enskilde fastighetsägaren! Vad som behövs idag är en (allmän) folkbildningskampanj!

Lennart Sorby lyfte frågan om varför vi inte får detta att rulla smidigare på ett övergripande plan? Han visade på exemplet Donau där 18 länder i Europa berörs av samma vatten. Vattenmyndigheterna jobbar på och förvaltningsplan och åtgärdsprogram skall finnas klart till 2010. Skall man göra den billigaste åtgärden, eller den billigaste åtgärden som ger resultat till satt år? I en kostnadsberäkning bör man inkludera finans/miljö/resurs-kostnader. Det är det ingen som gör idag.

Brita Forsberg sa att den svenska miljöteknikexporten inte är så stark idag som den skulle kunna vara. Här finns lång erfarenhet, hög kompetens och framgångsrika exportföretag men samordningen av resurser är svag. Viktigt att öka internationella kontakter och underlätta omvandling hemma och borta. Water Operators Partnership (WOP) är ett utvecklings-samarbete mellan offentliga och privata VA-verksamheter, utan vinstintresse, med syfte att öka samarbete mellan erfarna kollegor utifrån lokala behov av sanitet och vatten. Lära borta, gör nytta hemma!

På vilka sätt kan vi arbeta för att åstadkomma god sanitet och bra vattenmiljö i våra växande omvandlingsområden?

- Öka förståelsen och intresset hos myndigheter och regeringen, men även ute i landet. Problematiskt att många tror att det är någon annan som kommer lösa mitt avloppsproblem.
- Samtidigt är det viktigt att i de fall där egna initiativ tas upp måste kommunerna svara upp till det. Stimulera egen kreativitet!
- Bra samarbete mellan kommunala förvaltningar. Lär känna varandras grupper.
- Politisk förankring.
- För att nå en fungerande tillsyn behövs politisk uppbackning från nationellt håll.
- Lyfta och sälja in frågan! Det borde vara häftigt att ha enskilt avlopp!
- Förbereda frågor, skulle underlätta för reportrar och beslutsfattare.
- Involvera Mäklare. "Kanonhus... Avlopp finnes!!"
- Långsiktighet
- Lagstiftningen måste riktas mot problemägaren = den enskilda fastighetsägaren.
- Det behövs kunskap. Det finns massor, men den måste kommuniceras bättre och utåt!

Hur kan svensk kompetens tas tillvara i det internationella samarbetet?

- De olika 'boxarna' för teknik och utvecklingsfrågor måste kopplas ihop
- Vi behöver bättre system för att underhålla och förenkla utbyte mellan länder och organisationer
- Erbjud affärsmässiga former för utbyte, tillgång till ersättare, stöd från nuvarande arbetsgivare
- Öka de internationella kontakterna